

В [откритата на 9 септември 2019 г. от посолството на Руската федерация у нас изложба](#) , посветена на „освобождаването” на България от нацизма през септември 1944 г., липсва важната информация колко жертви е дала съветската армия за това „освобождение”, след като на 5 септември същата година обявява война на България. Шокиращо [руският посланик Анатолий Макаров също не можа да отговори на този въпрос](#)

Сайтът [desebg.com](#) публикува изследването на историографа Митко Иванов за един малко известен случай на смъртоносното отравяне в резултат на препиване с етилов спирт на 42-ма съветски войници веднага след „освобождението” на гр. Бургас през септември 1944 г. За първи път изследването е публикувано във „Флагман” през 2018 г. Заглавието е на [desebg.com](#).

Вече близо 75 години се носи като градска легенда историята за съветските войници, отровили се с метилов спирт през 1944 г. в Бургас. Чували сме тази трагична случка в няколко варианта, които частично си противоречат.

Най-често се разказва, че в някакъв склад в Бургас (на гарата? на пристанището? в местността Капчето? във фабрика Девеко?) нахлули съветски войници и намерили бидони със спирт. Пазещият стоката енергично се опитал да ги спре да консумират, крещейки нещо, вероятно на български. Съветските войници незабавно го разстреляли, след което се почерпили обилно. Поканили и стотици свои колеги.

Написано от Митко Иванов
Сряда, 11 Септември 2019 07:01

Алкохолът обаче е бил метилов, и тъкмо това крещял българинът. Броят на пострадалите бил огромен – между няколко десетки и няколко стотин, в различните версии. Били погребани с почести (?)

Днес в парк „Изгрев“ (старите гробища до 1962 г.) южно от параклиса „Св. Троица“ се намира немалък по размери общ гроб с два паметни знака. Надписът на единия гласи: „Тук са погребани съветските войни починали в гр. Бургас“, а на другия паметен знак пише: „На освободителите вечна слава! 1944-1945“.

Предполага се, че именно там са тленните останки на падналите в борбата с метиловия алкохол войни.

В някои публикации, споменаващи тази история се отбелязва, че това са единствените по-значими човешки загуби на Червената армия на територията на България. Кое е много конфузен факт, защото през 1944 г. СССР обявява война на България – страна, която няма никакво намерение да воюва. След това решава да я окупира, а в края на войната нашата държава получава статут на победена.

По обясними причини в нашите архиви документи за отравянето не са открити. Липсваше и достоверен източник с цитирани точни факти. Това караше част от бургазлии да се лутат в противоречивите версии, а някои дори да се съмняват в достоверността на историята.

Благодарение на журналиста Николай Цеков, който също споменава историята в своя публикация, успяхме да се запознаем с изследването на руския историк А. Тимофеев, което е поместено в руското списание "Родина", №1, 2011, с. 133-136., под заглавие „Стоит над горою Алеша. Облик красноармейца, освободителя Балкан.“

Изследователската ни страст беше задоволена, защото трудът на руския историк предлага обилни факти по случая (благодарим за прецизирането на превода на Цвета Томова). Ето преразка на събитията по дати и с имената на главните участници:

Написано от Митко Иванов
Сряда, 11 Септември 2019 07:01

Бургас е окупиран от Червената армия на 9 септември 1944 г. На 14 септември 1944 г. в складове на територията на града войници открили бидони с алкохол. Полковият командир майор Приходко, в присъствието на заместник-полковия командир по политическите въпроси Рисин повикал старши лейтенанта от медицинска служба Дяченко и поискал от него да провери годността на алкохола за консумация. Командирът наредил да се извърши експресен анализ с думите:

"Вие сте лекар, пиете и ми кажете какво е това!"

Дяченко обаче отказал да пие от алкохола и заминал (вероятно извън Бургас?), за да изследва качеството на спирта от склада.

Какво се случва през следващите 60 часа, можем само да предполагаме. Но това никак не е трудно: несъмнено стотици войници и офицери са изпили различно количество от отровата, при това в отсъствието на лекаря Дяченко. Сигурно е обаче, че на 16 септември вече са пострадали тежко някои от консумиралите от спирта. Едва на сутринта на 17 септември складът бил поставен под охрана.

Последствията били потресаващи. Трагичния баланс обобщили в доклад военният следовател от Четвърти механизирани корпус майор Шмуклер, главния медицински експерт Шпиганович и ръководителят на военното санитарно управление на 3-ти украински фронт Неймарк:

През периода 16-19 септември 1944 г. в гарнизона в Бургас, в резултат от отравяне с метилов алкохол били засегнати около 190 души, потърсили медицинска помощ - 154 войници и офицери, 120 са били хоспитализирани, 6 са ослепели. Починали са 42-ма съветски войни.

Прави впечатление, че в това резюме от военно-медицинския доклад липсва информация за застрелян българин. Това би могло да бъде и укриване на неудобен факт. Такава информация липсва и в единствения от многобройните преразкази по случая, който е почерпен директно от свидетел. Преразказа ни г-н Георги Чаракчиев, който го е чул от съвременника на историята, големия български индустриалец Димитър Велчев (констатирахме известно противоречие в двете описания - в датите и в

Написано от Митко Иванов
Сряда, 11 Септември 2019 07:01

броя на пострадалите; запитахме се дали това не са два отделни случая?).

Че случаите (случаят?) с метиловия спирт са били потулени става ясно и от спомените на известния бургазлия Динко Хаджидинов, съвременник на събитията. Чудесен и добросъвестен разказвач, с будна и релефна памет, в книжката си „Бургас – есенни сънища“ той описва далеч по-маловажни престъпления на съветските войници в Бургас („многобройни бели“, кражба на колело), но не споменава нито дума за отравяне на близо 200 души. Хаджидинов обаче навежда на хипотеза какъв род войници са основните участници в трагедията. Според него първите установени в града съветски поделения „имаха указания и те ги спазваха стриктно – да се държат приятелски и дружелюбно с населението... Но с идването на кашишките поделения отношенията поохладняха... те проявяваха неутолима жажда за алкохол, напиваха се бързо и неконтролируемо...“ (кашик – жаргон за войник от сухопътните войски).

Къде са били лекувани стотиците пострадали? Една снимка на ДА „Архиви“ навежда на идея: в сградата на Гимназията очевидно е била устроена военна болница. Това се е случило още през 1941 г. Ето какво си спомня Динко Хаджидинов в същата книга: „Бялата красива сграда на реалната гимназия бяха я взели германците, превръщайки я в болница за частите, които пребиваваха в Бургас и около него.“ Несъмнено същата временна болница е използвана и от съветската армия.

Не поставяме под съмнение и тези спомени. Но все пак изследването на Тимофеев по документи в руските секретни архиви е много сериозно! Авторът е специалист от висока класа, с респектиращи награди и публикации и е черпил информация от извора. Тук изниква още един въпрос: как са били изнесени тези данни от съветските военни архиви, след като е добре известно, че те и до днес са строго секретни?

Ето какво сподели (пред мен, М. И.) журналистът Николай Цеков:

„Най-учудващото в информацията на Тимофеев е, че авторът се е добрал до абсолютно закритите по времето на Путин военни архиви на Русия. А достъпът до тази част от тях, която съдържа информации за военните престъпления на руската и Червената армия, никога не е бил възможен. По времето на Горбачов и отчасти при Елцин все пак е имало някакви възможности за справки. В началото на 90-те г. за кратко време е било възможно за историци и изследователи да работят с тези архиви.“

Това даде шанс и на нас за пръв път да цитираме обилни факти от тази грозна и трагична история от миналото на Бургас.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Сайт Държавна сигурност.com: <http://desebg.com>.
2. Цеков, Николай. Когато Червената армия "освобождаваше" България. 13.05.2017. <http://www.dw.com/bg>.
3. Тимофеев, А. Стоит над горою Алеша: облик красноармейца, освободителя Балкан. В: сп. Родина (российский исторический журнал), № 1, 2011, с. 133-136. Москва, 2011.
4. Хаджидинев, Динко. Бургас – есенни сънища. Бургас, 1994.